

Μάζες, βία, εξέγερση

του Γιάννη Μηλιού

Τα γεγονότα του Δεκεμβρίου 2008 θέτουν στην Αριστερά το ζήτημα όχι απλώς του να ερμηνεύσει και να αποκρυπτογραφήσει τις πλευρές της συγκεκριμένης συγκυρίας που οδήγησαν στην εκδήλωση της οργής της νέας γενιάς και ενός τμήματος των εργαζομένων, αλλά και να κατανοήσει τη βαθύτερη «κρυμμένη» ροπή των νέων και των εργαζομένων να δρουν συλλογικά και να κινητοποιούνται. Όχι πάντα ως «δομημένο» κίνημα (πολιτικό, συνδικαλιστικό, πολιτιστικό κλπ.), που λίγο-πολύ αλληλοτροφοδοτείται ή επηρεάζεται από τις πολιτικές πρωτοβουλίες και τους οραματικούς στόχους της Αριστεράς, αλλά και ως «αυθόρμητη μάζα», που εξεγείρεται απροειδοποίητα, ενώ ένα τμήμα της (εκ)δηλώνει την αντίθεσή του προς την κυρίαρχη τάξη (πραγμάτων) μέσα από πράξεις βίας.

Έχει ενδιαφέρον ότι οι κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις και οι ιδεολόγοι του καπιταλιστικού συστήματος, τουλάχιστον από τις αρχές του 18ου αιώνα, αντιλήφθηκαν αυτή την τάση των εκμεταλλευόμενων τάξεων και έσπευσαν να την απαξιώσουν, όπως αναλύει η Τζίνα Πολίτη στη μελέτη της «“Γουρουνίσια μάζα” κατά “πλήθους χρυσών ναρκίσσων”», που δημοσιεύθηκε στο τεύχος 107 (Απρίλιος - Ιούνιος 2009) του περιοδικού *Θέσεις* (σσ. 121-145). Η συγγραφέας εξετάζει λεπτομερειακά τις αναπαραστάσεις των μαζών που διαμορφώνει κατά την ιστορική εξέλιξη η λογοτεχνία, αλλά και το πολιτικό και ψυχολογικό δοκίμιο, και αναλύει τα ιδεολογικά περιεχόμενα και τα πολιτικά ζητούμενα που αντανακλούν οι αναπαραστάσεις αυτές. Από την εποχή ήδη του προβιομηχανικού-εμπορικού καπιταλισμού, «η κοινωνικοπολιτική αντίθεση *έλλογο άτομο/ παράλογη μάζα* θα κυριαρχούσε στη δυτική σκέψη και θα καθόριζε τις αναπαραστάσεις του συλλογικού, αστικού φαντασιακού» (Τζίνα Πολίτη, *όπ.π.*, *Θέσεις* 107, 2009: 126).

Αυτό όμως που προκαλεί στη σημερινή συγκυρία εντύπωση είναι ότι η λογική της απαξίωσης των όποιων μαζικών εξεγερτικών διαδικασιών, και ειδικότερα του Δεκέμβρη 2008, δεν περιορίζεται πλέον στις πολιτικές δυνάμεις, τον τύπο, τους ιδεολογικούς κέρβερους και υπαλλήλους του καπιταλιστικού συστήματος, αλλά συμπαράσύρει και την παραδοσιακή-καθεστωτική Αριστερά, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα το ΚΚΕ. Το φαινομενικά από πρώτη ματιά παράδοξο αυτό φαινόμενο,

ανατέμνει στο ίδιο τεύχος των *Θέσεων* ο Δημήτρης Μπελαντής με τη μελέτη του «ΚΚΕ, εξεγέρσεις και “αστική-δημοκρατική” νομιμότητα» (*Θέσεις* 107, 2009: 49-76), το οποίο παρακολουθεί τον βαθμιαίο μαρασμό των όποιων ριζοσπαστικών-αντικαπιταλιστικών στοιχείων στρατηγικής του ΚΚΕ από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα.

Πραγματικά, δηλώσεις όπως αυτή της Αλέκας Παπαρήγα ότι στην «πραγματική» εξέγερση «δεν θα σπάσει ούτε ένα τζάμι» είναι εκπληκτικές όχι μόνο για τον ακραίο απολογητικό τους χαρακτήρα, αλλά και γιατί προδίδουν παντελή άγνοια της ιστορίας αλλά και της «λογικής» της ιστορικής εξέλιξης. Για να μη μακρηγορήσω, θα περιοριστώ στην παράθεση ενός αποσπάσματος του παλαίμαχου κομμουνιστή και μέχρι το τέλος της ζωής του μέλους του ΚΚΕ Γιώργου Ζωιτόπουλου (Ζιούτου) [1903-1967] για την εργατική εξέγερση στο Βόλο τον Φεβρουάριο 1921:

«[...] την 16^{ην} Φεβρουαρίου 1921 διοργανούτο συλλαλητήριο προς διαμαρτυρίαν εναντίον της σκανδαλώδους υπερτιμήσεως του άρτου, την οποίαν είχαν επιτρέψει αι αρχαί. Εις το συλλαλητήριο τούτο συνέβρευσεν όλος ο εργαζόμενος πληθυσμός του Βόλου και μετά τους λόγους των ρητόρων (Μπεναρόγια, Σταυράκη, Αποστολίδη κλπ.) μετετράπη εις αυθόρμητον επαναστατικήν διαδήλωσιν, η οποία περιελθούσα τας οδούς της πόλεως *προέβη εις καταστροφάς καταστημάτων κλπ. και ενσπείρουσα τον τρόπον εις όλους τους εκμεταλλευτάς*. Κατ’ ουσίαν κατελήθησαν αι αρχαί και επί διήμερον, μέχρις ότου κατέλθουν εκ Λαρίσης ισχυρόταται στρατιωτικάί δυνάμεις δια να επιβάλουν την “τάξιν”, ο Βόλος κατείχετο παρά των εργατών και μόνη εξουσία ανεγνωρίζετο η “Πανεργατική Ένωσις”. Αφιχθεισών των στρατιωτικών δυνάμεων εξηπλώθη εις όλην την πόλιν αφάνταστος τρομοκρατία [...] και εκεί όπου πριν εβασίλευεν η χαρά της λαϊκής νίκης και το φως της εργατικής δυνάμεως, εξηπλώθη το αίσχος της αστικής θηριωδίας και της ανοικτής λευκής τρομοκρατίας. Από τους συλληφθέντας υπερδιακοσίους εργάτας εκρατήθησαν τελικώς περί τους είκοσιν, οι οποίοι και παρέμειναν εν προφυλακίσει επί διετίαν, κατηγορούμενοι επί στάσει, εσχάτη προδοσία κλπ., μέχρις όπου απεφυλακίσθησαν κατά τον Νοέμβριον του 1922» («Βόλος. Εργατικόν και σοσιαλιστικόν κίνημα», σε *Κοινωνιολογικόν και πολιτικόν λεξικόν*, τ. 1ος: 568-69, Αθήνα 1933, η υπογρ. δική μου, Γ.Μ.).¹

---

¹ Μια εκτενή αναφορά στο έργο του Ζωιτόπουλου αναφορικά με την ιστορία του εργατικού κινήματος παρέχεται στη μελέτη: Γιάννης Μηλιός, «Γ. Δ. Ζιούτος: Το εκρηκτικό θεωρητικό και πολιτικό περιεχόμενο μιας “σιωπηλής” παρουσίας», (*Θέσεις* 107, 2009: 147-170).

Με όσα προηγήθηκαν δεν θέλω να υποστηρίξω τη «λογική των σπασιμάτων». Το ακριβώς αντίθετο, για να μη κυριαρχήσει η «λογική των σπασιμάτων» και της εκτόνωσης, που είναι πάντοτε παρούσα σε κάθε εξέγερση, η Αριστερά θα πρέπει να συμμετέχει με τα δικά της προτάγματα και τη δική της στρατηγική σε κάθε εξέγερση. Με τη διατύπωση του Λένιν:

«Όταν οι μάζες παλεύουν, τα λάθη είναι αναπόφευκτα. Οι κομμουνιστές πρέπει να μείνουν με τις μάζες, βλέποντας τα λάθη τους, εξηγώντας τα, προσπαθώντας να τα διορθώσουν και να πιέζουν επίμονα για την επικράτηση της ταξικής συνείδησης πάνω στο αυθόρμητο» (Παρατίθεται στο Μπελαντής, *Θέσεις* 107, όπ.π.: 49).

Τελειώνοντας θα ήθελα να συμμεριστώ την αισιοδοξία της Τζίνας Πολίτη:

«Τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη, η λέξη “μάζα” επενδύεται και πάλι με νόημα και πάθος. Το είδος του *Μανιφέστου*, που επιχειρεί “να μετατρέψει τις λέξεις σε πράξη και τα αιτήματα σε πραγματικότητα” είναι και πάλι μαζί μας, δημιουργώντας “μια ποίηση του μέλλοντος”. Ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός. Σηάτλ, Γένοβα, Θεσσαλονίκη, Αθήνα. Αυτοδημιούργητες, ακαθοδήγητες μάζες έχουν εμφανιστεί και πάλι στη σκηνή της ιστορίας» (*Θέσεις* 107, όπ.π.: 143-44).